

РЕЦЕНЗИЯ

от

**проф. д-р Манол Николов Рибов, УНСС,
професионално направление 3.8 „Икономика“,
научна специалност „Икономика и управление“ (Туризм)**

**Автор на дисертационния труд:
Тема на дисертационния труд:**

**Владимир Бойчев Бойчев
Въздействие на фармацевтичната
индустрия върху туризма**

**Основание за рецензиране
на дисертационния труд:**

**Заповед № 21/12.01.2023 г. на зам.-ректор
по НИД в УНСС**

1. Информация за докторанта

Владимир Бойчев Бойчев е роден на 23 май 1973 г. в град Враца. През 1991 г. завършва СУ „Анастасия Димитрова“ Плевен и в същата година е приет да следва в Медицински Университет Плевен, специалност Медицина, където успешно се дипломира със сребърен медал. След завършване на висшето си образование през 1997 година, работи като лекар към МБАЛ Червен бряг, след това сменя професионалното си поприще във фармацевтичния бранш, където 20 години работи във фирма Берлин Хеми Менарини като първоначално медицински представител, последствие регионален и е промотиран до национален мениджър. През 2021 г. се завръща към лекарската професия и понастоящем е практикуващ лекар с две специалности – „Обща медицина“ и „Хранене и диетика“. През 2020 г. е приет в ОНС „Доктор“ на специалност Туризм в УНСС, а през 2022 г. завършва обучението си по докторската програма „Икономика и управление (Туризм)“ в катедра „Икономика на туризма“ на УНСС.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

2.1 Оценка на структурата и обема

В увода докторантът е обосновал актуалността и значимостта на темата и е определил темата, целите, задачите, предмета, обекта, методологията, методите и ограниченията, които е срещнал при провеждане на изследването. В трите глави на дисертационния труд последователно са изследвани теоретичните, методологични и приложни проблеми, свързани с въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма.

Изградена по този начин структурата на труда отговаря на формалните изисквания за осигуряване на органическо единство за съставяне на дисертационния труд в тяхната взаимовръзка, обусловеност, целенасоченост и определеност. С нея се конкретизират връзките и отношенията на включените в дисертационния труд понятия, съждения, използвани за извеждане на една или друга закономерност и обосноваването на едно или друго твърдение.

Дисертационният труд е представен в едно книжно тяло с обем 216 страници компютърно набран текст. От тях 191 страници съдържат основен текст, 8 страници са увод, 2 страници – заключение, 7 страници – използвана литература, 8 страници приложения.

Конструиран с този обем дисертационният труд създава необходимите предпоставки, за да бъдат изложени теоретичните, методологически и приложни проблеми на проведеното от докторанта изследване. Обемът от 216 страници, побрани в едно книжно тяло, му е дало възможност да систематизира и изложи познанията в изследваната от него област и да изгради съдържанието на дисертационния труд като използва подходящи за целта средства на научното познание.

2.2 Оценка на актуалността и значимостта на докторантския труд

Актуалността и значимостта на избраната от докторанта тема за неговия труд се обяснява с обстоятелството, че фармацевтичната индустрия оказва определено въздействие върху развитието на туризма. На практика това въздействие се осъществява чрез конгресния, медицински и фармацевтичен туризъм.

2.3 Оценка на обекта и предмета на изследването

Обект на изследване в дисертационния труд са фармацевтичната индустрия и туризмът, а предмет на изследване - въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма. Така представени основните атрибути на изследването подчертават субординацията между тях, доколкото предметът на изследването предполага обектът, но не съвпада с него.

2.4 Оценка на основната цел и на изследователските задачи

Основната цел, която си поставя докторанта в дисертационния труд е да се изследват с достъпните средства и подходящи научни методи въздействието, което

фармацевтичната индустрия оказва върху туризма, като се проведе емпирично изследване на нагласите на хотелските мениджъри и туроператори за перспективите на развитие на конгресния, медицинския и фармацевтичен туризъм.

Считам, че определената по този начин **цел** очертава сравнително добре предметната насоченост на изследователския процес и представлява добра предпоставка за нейното декомпозиране в изследователски **задачи** включващи: изследване в теоретичен план на туризма като системен обект, неговата специфика и актуалното му състояние; установяване на съвременното състояние на фармацевтичната индустрия икономическото ѝ значение, ролята и перспективите за развитието на тази индустрия; влиянието на фармацевтичната индустрия върху някои видове специализиран туризъм.

Формулирани по този начин **задачите** отразяват основните параметри на изследването, чието осъществяване чрез вътрешно присъщи дейности позволяват да се постигне целта на дисертационния труд.

2.5 Оценка на изследователската теза и на работните хипотези

Възприетата от докторанта **теза** цели да докаже, че влиянието на фармацевтичната индустрия върху туризма може да спомогне както за установяване на взаимовръзката между тези две бизнес дейности, така и да покаже перспективите пред някои видове специализиран туризъм които могат да бъдат благоприятствани от действието в икономическата сфера на фармацевтичната индустрия.

Основната изследователска теза се доразвива чрез следните хипотези:

- туризмът и фармацевтичната индустрия са свързани не само посредством туристическите услуги, които туристическият бранш предлага на работещите във фармацевтичната фирма, но и посредством породеното от дейността на фармацевтичната индустрия търсене на туристически услуги в областта на медицинския и фармацевтичен туризъм;
- взаимовръзката между двата сектора на икономиката предполага както пряко, така и косвено влияние на фармацевтичната индустрия върху туризма;
- провеждането на емпирично изследване на нагласите на посочените в тезата лица показва доколко туристическия сектор е в състояние да се възползва от благоприятното влияние на фармацевтичната индустрия.

Дефинираната по този начин тези като съждение от по-общ характер и хипотезите като нейна структурна част отговарят на изискването за допускане на възможното взаимодействие и съпътстващ го резултат за истина, която при определени условия може да се прояви.

2.6 Оценка на методология на изследването

За постигане на поставената **цел** и решаване на произтичащите от нея задачи в дисертационния труд са използвани **методите** индукция и дедукция, анализ и синтез, математико-статистически методи, графичен метод, социологически метод и други. Посочените **методи** формират използваните от докторанта методологически инструментариум. Може да се приеме, че този инструментариум е **подходящ** за особеностите, обекта и предмета на изследването, за равнището на развитие на съвременната **методология** и нейната приложимост за целите и задачите на дисертационния труд.

3. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

Оценката на същността и смисъла на съдържанието е фокусирана върху неговата научна достоверност, изчерпателност и цялост. Обърнато е внимание върху спазването на логическите изисквания за съотношението между фактите и теорията за подбора, подреждането и структурирането на материала в трите глави на дисертационния труд.

Първата глава на труда е посветена на теоретичните проблеми. В нея е изяснена спецификата на туризма и туристическата индустрия, актуалното състояние на туристическия бизнес, връзката на фармацевтичната индустрия с избрани видове туризъм. Има се предвид конгресния, медицинския и фармацевтичен туризъм.

Конгресният туризъм е подгрупа на област от бизнес туризма, който предоставя съоръжения и услуги на делегати ежегодно посещаващи или участващи в делови срещи, конгреси, изложби и бизнес събития. Като част от структурата на бизнес туризма с висок икономически потенциал той стимулира притока на чуждестранна валута и развитието на свързани сектори на икономиката (транспорт, комуникации, строителство селско стопанство, търговия, производство на потребителски стоки и други). развитието му върви успоредно с еволюцията на човечеството като всеки исторически период е придружен от

определена специфичност на човешката дейност създаваща подходящи предпоставки за формиране на конгресната индустрия.

В отделна глава на дисертацията са засегнати въпросите за анализа и развитието на фармацевтичната индустрия и нейното въздействие върху туризма. обърнато е особено внимание на същността на фармацевтичната индустрия и е диагностицирано сегашното ѝ състояние, като са определени перспективите за развитието на тази индустрия.

Глобалният ръст в потока от пациенти и здравни специалисти, както и медицинските технологии капиталовото финансиране и регулаторните режими през националните граници пораждаат нови модели на потребление и производство на здравни услуги през последните десетилетия. ползването на здравни грижи в чужди страни не е ново явление и неговото развитие може да се проследи в исторически контекст.

Медицинският туризъм е най- бързо развиващият в приходи сегмент на здравния туризъм. този туризъм се определя като пътуване извън дома в търсенето на здравни услуги в дадена дестинация. ако се управлява правилно, той предлага възможност за развитие не само за субектите, които пряко участват в предоставянето на здравни услуги за туристи, но за целия регион. това допринася за развитието на туризма и положителния имидж на дадено място като привлекателно за инвеститори, местни жители и туристи.

За разлика от медицинския туризъм, където пътуването е свързано с получаването на медицински услуги в друга страна, при фармацевтичния туризъм става въпрос за един по- различен феномен. той те първа се появява в световния туризъм, но вече има значително присъствие в някои части на света. осигуряването на равен достъп на хората до основни лекарства е важен аспект от развитието на съвременните икономически системи в отделните страни. сега в много здравни заведения по света се наблюдава постепенен преход към модела на социално ориентиран достъп до лекарства, необходими за определен човек. глобалната фармацевтична помощ и фармацевтичните услуги допринасят за допълнително усложняване на механизмите на държавното регулиране на цените на лекарствата в рамките на цялата търговско-дистрибуторска мрежа. за тяхното промотиране на фармацевтична пазар.

В отделна глава на дисертацията са засегнати въпросите за фармацевтичната индустрия. обърнато е внимание на спецификата на тази индустрия, изследвано е нейното състояние и перспективи за развитието ѝ. въпреки неизбежните, свързани с пандемията COVID - 19 промени, световната фармацевтична индустрия продължава своето развитие.

целите за отключване на иновативен потенциал за предлагане на нови продукти на пазара и подобряване на живота на пациентите в бързоразвиващия се глобален пейзаж остават непроменени. пътуването е в ход и компаниите са в процес на картографиране, как да стигнат до тази футуристична дестинация.

Това, което се променя в фармацевтичната индустрия, е че от препятствията, предупредителните знаци и потенциалните преки пътища по пътя към постигане на целта са много по- ясно дефинирани. индустрията оценява многобройните възможности за ускоряване на жизнения цикъл на продукта и за по-нататъшната ефективност при откриването, разработването, производството и крайната комерсиализация на лекарствата. прилаганите технологии във фармацевтичната индустрия играят огромна роля в прехода за използването на иновативни решения като изкуствен интелект и машинно обучение за по-добро обработване и използване на огромното количество данни.

Инвестициите в биологични препарати набират тласък и с появата на нови лечения с големи молекули, като клетъчните и генни терапии в тази връзка фармацевтичните компании трябва да вземат решение, дали да разширяват производствените си възможности или да възлагат разработката и производството на външни организации.

Преминаването към по- ориентиран към биотехнологиите подход също повдига парадоксалния въпрос, за това как да се осигурят най- добрите и опитни таланти в сложни области които все още са в зародиш. и макар регулациите да не са нещо ново в индустрията, където одобряването на продукти в крайна сметка зависи от строги тестове за безопасност и ефикасност, във фазата на разработка последните години се видя, че този контрол засяга в много по- голяма степен доставката и производството на активни фармацевтични съставки.

Голямата дългосрочно развиваща се тенденция във фармацевтичната индустрия през последното десетилетие е преминаването от традиционните лекарства с малки молекули към биотехнологични центрирани стратегии. Нарастващи инвестиции от страна на фармацевтичната индустрия научно изследователския и развоен процес при създаването на лекарства, биотехнологични препарати и клетъчна и гена терапия, изискват експертиза, опит и подходяща инфраструктура за прогресиране на новите лекарства от клиничното им развитие до одобряването за пускането на пазара.

В заключителната част включваща трета глава на дисертационния труд „емпиричното изследване“ е установено въздействието на фармацевтичната индустрия

върху конгресния, медицински и фармацевтичен туризъм. представена е методиката на изследване и използвания изследователски инструментариум. в отделен параграф са интерпретирани резултатите от изследването. извършен е анализ на резултатите сред потребители на туристически услуги, както и между представители на туристическите фирми включително и на мениджъри в областта на хотелиерството.

Според автора влиянието на фармацевтичната индустрия върху медицинския туризъм е не толкова осезаемо, а е косвено. Главно това се отразява в цените на лекарствата, които се прилагат по време на лечението и особено при хирургическите интервенции – преди, по време и в следоперативния период. Тяхната цена участва в формирането на общата цена на лечението. Това предполага, заедно с другите фактори, по- ниски цени на лечението в тези дестинации, където тези цени са по- ниски. За разлика от косвеното въздействие на ФИ върху медицинския туризъм, нейното въздействие върху фармацевтичния туризъм е не само пряко, но буквално поражда този сегмент на туризма. Причината за това е свързана с драстичните цени на единични лекарства в различните страни, много от които са съседни или имат обща граница.

Логично възниква въпроса, каква е причинната за разликата в цените на единични лекарствени препарати в различните страни. Част от тези причини могат да бъдат търсени в особеността на лекарствата, като специфични икономически блага (стоки), които имат материално-веществен характер. Те се произвеждат за задоволяване на потребностите на индивидите от лечение чрез химическа интервенция в тялото. Тяхното потребление влияе позитивно или негативно на здравословното състояние на потребителите, които в този случай можем да наречем и пациенти. Именно поради това използването им по предназначение е свързано с придобиването на значителни познания в областта на медицината и фармацията. Ето защо пациентите не могат самостоятелно да вземат решение за закупуването на даден лекарствен продукт и са принудени да разчитат на познанията на лекарите и до определена степен – на фармацевтите. Тази асиметрия на информацията е един от пазарните провали, наблюдавани на пазара на фармацевтични продукти. По своята същност са най- близо до храните и напитките, тъй като последните също влизат в пряко съприкосновение с организма на човека, но между тях съществуват и значителни различия. Неправилната им употреба може да доведе до негативни странични ефекти, тежки състояние на организма и дори смърт. Могат да бъдат употребявани като опиати, успокоителни и в други направления, забранени от закона. Тези особености налагат регулативна намеса от

страна на държавата по установяване на строги правила на производство, дистрибуцията, предписване, отпускане и потребление на лекарства.

Оценката на съдържанието на дисертационния труд показва, че той се отличава с концептуалната си обвързаност, изследователска насоченост и приложна ориентация. Използваната от докторанта информация е **актуална, точна и защитима**. Добре са представени идеите, концепциите и гледната точка на автора. Спазени са пропорциите в съотношението между основния, допълнителния и пояснителен текст. Тематичният подбор осигурява систематичен и цялостен поглед върху проведеното научно изследване. Съдържанието се откроява с **ясните си цели, добре формирани основни идеи, точните и достъпно дефинирани нови термини, понятия**, концепции и не на последно място достъпен стил на изложение.

4. Оценка на получените научно-приложни резултати

В оценката на постигнатите от докторанта научно-приложни резултати са обхванати трите глави на дисертационния труд и приложенията към него. Докторантът е потърсил въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма по посока на организирането и финансирането пряко или косвено на събития в областта на туризма. посочено е, че не съществува публично достъпна статистика за това, какъв е броят на фармацевтичните и медицинските конгреси и конференции годишно. собствено изследване на докторанта показва, че само за периода от 09 до 31 юли 2021 година в световен мащаб големите **конгресни събития в които фармацевтичната индустрия** има пряко или косвено участие са 292 на брой. Като се вземе предвид, че посочената цифра за периода от 22 дни при това отнасящи се само за конференциите, обявени в един сайт, става ясно, че годишно подобни събития в света са хиляди. това дава представа за огромното влияние на фармацевтичната индустрия върху туризма. също така трябва да бъде отчетено, че фармацевтичната индустрия участва по този начин във финансирането на **медицинските конгресни събития**. Участието на фармацевтичната индустрия тук е както пряко, така и косвено чрез спонсориране на лекари за участие в такива събития.

Влиянието на фармацевтичната индустрия върху медицинския туризъм не е толкова осезаемо, а е косвено. главно това се отразява в цените на лекарствата, които се прилагат по време на лечението и особено при хирургическите интервенции – преди, по време и след оперативния период. тяхната цена участва във формирането на обща цена за лечението. това

предполага, заедно с другите фактори, по-ниска цена на лечението в тези дестинации, където тези цени са по-ниски.

В отличие от косвеното въздействие на фармацевтичната индустрия върху медицинския туризъм нейното влияние върху фармацевтичен туризъм е не само пряко, но буквално поражда този сегмент на туризъм. причината за това е свързана с драстичните разлики на цените на единични лекарства в различните страни, много от които са съседни или имат обща граница.

проведеното емпирично изследване дава основание да се направят следните изводи:

- Анализът на резултатите от изследването показват, че преобладаващи предпочитания на респондентите потребители на туристически услуги относно целите, дестинацията и организацията на пътуването са:
 - пътуване както в страната, така и в чужбина;
 - цел на пътуването – отдих;
 - предпочитат да организират пътуването си сами.

Върху избора на дестинация за пътуване оказват влияние главно факторите образование и семеен статус. Факторът доходи на глава на населението оказва влияние само при респондентите, предпочитащи да пътуват главно в чужбина. изборът на цел на пътуването е почти еднакъв при повечето респонденти и няма изявен фактор, който да оказва съществено влияние на този избор. единствено от значение е, че близо $\frac{3}{4}$ от респондентите, предпочитащи да пътуват с цел отдих, също така предпочитат да пътуват както в страната, така и в чужбина. върху избора на респондентите да поверят организирането на пътуването си на туристическа фирма роля играят факторите пол, доход на член от семейството и образователно-квалификационна степен.

Относно отношението на респондентите потребите на туристически услуги, към формите на медицински туризъм резултатите от изследването показват, че:

- много малка част от респондентите са ползвали лечение в чужбина;
- Факторът, който най-вероятно предопределя този резултат са средната възраст на участвалите в изследването респонденти;
- важно за рецензираното изследване е, че почти $\frac{3}{4}$ от респондентите смятат лечението в чужбина за добра възможност. това показва нагласа, която би повлияла положително на търсенето на свързани с медицински туризъм услуги, която туристическите фирми следва да вземат предвид в пазарните си планове;

- по същия начин $\frac{3}{4}$ от респондентите са отворени към възможността да ползват лечение в чужбина при необходимост;
- независимо от това, че по-голяма част от респондентите предпочитат да организират пътуването си сами повече от $\frac{3}{4}$ от тях биха ползвали услугите на туристическа фирма, която да организира лечението им в чужбина.

Основните фактори, разграничаващи респондентите, смятащи лечението в чужбина за добра възможност, са пола и образователно-квалификационната степен. Върху избора да ползват лечение в чужбина, ако се наложи, влияние оказват факторите пол и семеен статус, както и това, че над 90% от направилите този избор, смятат лечението в чужбина за добра възможност.

Разграничаващия фактор при респондентите, които биха ползвали услугите на туристическата фирма, която да организира лечението им в чужбина, е факторът пол – за разлика от повечето други въпроси от анкетата, където преобладаващите избори са направени от жени, тук преобладават мъжете.

резултатите от отговорите на въпросите от анкетата, свързани с отношението на респондентите потребители на туристически услуги към фармацевтичния туризъм показват, че:

- две трети от респондентите не ползват постоянно или често някакъв лекарствен продукт. обяснението за този резултат отново е в средната възраст на участвалите в изследването респонденти;
- много съществено за настоящето изследване е резултатът, показващ, че малко над две трети от респондентите са склонни да пътуват до съседна на България държава, за да си закупят осезаемо по-евтини лекарства;
- също съществен за проведеното от докторанта изследване е резултатът, показващ, че над 78% от респондентите биха ползвали услугите на туристически фирми, които предлагат организиране на пътувания за закупуване на лекарствени средства до съседна на България страна.

Както респондентите представители на туристически фирми, така и респондентите мениджъри на хотели оценяват от пандемията COVID-19 щети в/у туристическия сектор у нас като сериозни и по-големи от понесените по време на световната икономическа криза 2009 година, като последното се твърди особено от респондентите представители на туристическите фирми – 90,6%. В потвърждение на казаното е извода за степента в която

кризата, породена от пандемията COVID-19, е засегнала бизнеса на туристическите фирми и хотелиерите, е и това, че при първите значителен спад на приходите, над 30%, обявяват 90,6%, при вторите този процент е 59,1%.

Както респондентите представители на туристически фирми, така и респондентите мениджъри на хотели заявяват, че кризата, свързана с пандемията от COVID-19, застрашава в една или друга степен съществуването на тения бизнес, като при представителите на туристическите фирми този процент е 81,2%, а при мениджърите на хотели 68,8%. Изследването показва, че почти всички представители на туристически фирми смятат въвеждането на пазара на нови туристически продукти/ услуги за възможност, която би спомогнала за по- бърз и лесен изход от настоящата криза – 96,9%.

По-голямата част от изследваните туристически фирми (56,3%) предлагат на своите клиенти туристически услуги в областта на медицинския туризъм. Това дава основание да се направи извода, че повечето от половината туристически фирми имат потенциала и опита, да предлагат свързани с този туризъм туристически услуги. Представителите на туристическите фирми са разделени в мнението си затова, има ли на българския пазар потенциал за предлагане на туристически услуги в областта на фармацевтичния туризъм. Като онези, които смятат, че има такъв потенциал са повече с 18,8%.

По-голямата част от изследваните хотели предлагат на своите клиенти туристически услуги в областта на конгресния и събитийен туризъм, като сред не предлагащи тези услуги преобладават хотелите с 3* категоризация – 63,6%. От тук може да се направи изводът, че 3* хотели нямат потенциал да предлагат такива услуги, което ще им попречи да се възползват от възможностите на фармацевтичните компании, като техни клиенти, да им помогнат за по-бързо и лесно излизане от кризата.

Генералният извод, който може да се направи е, че фармацевтичната индустрия оказва влияние върху туризма. Това влияние не е така силно, както влиянието на фактори като икономическо развитие, държавна политика, туристически и природни ресурси, но наличието му безспорно беше установено.

5. Критични бележки

На по-ранен етап от обсъждането на разширения катедрен съвет дисертационния труд се запознах и дадох някои препоръки на научния ръководител и на докторанта, относно методологията на изследването, които бяха отразени.

Но има и нещо друго. Става въпрос за това, че с труда си докторанта поставя един фундаментален проблем, свързан с **измерването на възстановителния (оздравителен) ефект** на продуктите на фармацевтичната индустрия. Сега той все още не може да бъде установен, тъй като се влияе от **здравния, демографски** (пол, възраст, стадий в семейния жизнен цикъл и националност) и **социално-икономически** (образование, професия, класа, доходи) **статус**. По този проблем отдавна се работи и може би потенциала на големите данни и квантовите компютри ще дадат възможност да се намери решение.

И още едно уточнение. Засегнатия от докторанта проблем за възстановителен ефект е непосредствено свързан с рекреационния индекс, върху който работят от години. По този повод ще спомена публикуваната от нас през 2018 г. колективна монография „Рекреацията – начин на осигуряване“ с участието на автори от БАН, СУ „Климент Охридски“, УНСС, Нов български университет, Икономически университет – Варна, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, СА „Димитър Ценов“ – Свищов, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград и МВБУ.

6. Оценка на публикациите на докторанта

Докторантът е декларирал, че е публикувал 5 доклада и 1 статия на английски език. Докладите са публикувани в редактирани колективни томове, а статията е публикувана в нереферирано списание с научно рецензиране.

Може да се приеме, че посочените **печатни издания са достатъчно представителни, за да се огласят постиженията на докторанта** пред академичната общност и заинтересованите делови кръгове от практиката.

7. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторанта е изследвал задълбочено въздействието на ФИ върху туризма. Изводите и обобщенията, до които той е достигнал засягат както проблеми на теорията и практиката, така и въпроси от злободневен характер. В резултат на това е допълнен фонда от знания в областта на въздействието на фармацевтичната индустрия върху туризма. По-конкретно неговите научни и научно-приложни приноси са както следва:

1. Изяснени са **теоретичните въпроси**, свързани с въздействието на Фармацевтичната промишленост върху туризма;

2. Установени са **връзките и зависимостите** м/у Фармацевтичната индустрия и **конгресния, медицински и фармацевтичен туризъм**;
3. Извършена е **диагностика** на състоянието и развитието на фармацевтичната индустрия;
4. Разработена е **методика** за изследване на въздействието на фармацевтичната индустрия върху конгресния, медицински и фармацевтичен туризъм;
5. Във основа на резултатите от проведените изследвания са определени **възможностите** за въздействия на фармацевтичната индустрия в България за развитието на туризма;
6. Определени са **насоките** и са дадени **препоръки** за оптимизиране въздействието на фармацевтичната индустрия върху развитието на туризма в България.

Оценката на въведените от докторанта понятия, категории и концепции, връзки и зависимости, ни дават основание да говорим за **научен принос**, а предложените от него методи и методики, квалифицират приносите му като **научно-приложни**.

З а к л ю ч е н и е

Рецензираният дисертационен труд е изграден върху изпитан във времето научен подход. В него са намерили място всички по-съществени страни на фармацевтичната индустрия и по-конкретно нейното въздействие върху развитието на медицинския, конгресния и фармацевтичен туризъм. **Цялостната ми оценка на труда** базирана на неговата актуалност, структура, съдържание и теоретични обобщения, ми дава основание да приема, че в него се съдържат предвидените в **чл. 6 (3) на ЗРАСРБ и чл. 27 (1) на ППЗРАСРБ научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в науката**. Това са и съображенията ми, да предложа на уважаемите членове на научното жури да вземат решение за присъждане на Владимир Бойчев Бойчев на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Икономика и Управление“ (туризъм).

София, 25.01.2023 г.

Рецензент:

(проф. д-р М. Рибов)